

چراغِ راہ

پندھلے ہدایت گر

رسول خدا ﷺ

بہ حضرت علیؓ، اباذر و ابن مسعودؓ

عباس رحیمی

فهرست

مقدمه ۱۷

بخش اول: نصایح پیامبر اکرم ﷺ، به علی علیه السلام

همواره در خیر و نیکی ۲۵	حفظ آبرو ۲۷
فرو بردن خشم ۲۵	شرابخواری ۲۷
وصیت ۲۶	حاکم حکومت طلب ۲۸
پرهیز از ظلم ۲۶	دوست بی خیر ۲۸
بدزبانی ۲۶	خصلت های مؤمن ۲۹
شرارت ۲۶	دعاهای مستجاب ۲۹
دین فروشی ۲۶	خود را سرزنش کنید ۳۰
عذر پذیری ۲۷	دشنام ۳۰
دروغ مصلحت آمیز ۲۷	عمل نیکو ۳۰

شوخی	۳۱	در معرض جنون	۴۰
بداخلاقی	۳۱	دروغ مشروع	۴۰
کفران	۳۱	مسلمات ایمان	۴۱
کم صبری	۳۲	رازهای موفقیت	۴۱
آداب غذا خوردن	۳۲	شادی مؤمن	۴۱
سزای سخن چین	۳۲	سه خصلت بد	۴۱
مسلمان‌های کافر	۳۳	نشانه‌های شقاوت	۴۲
ولیمه	۳۴	دوازده خصلت	۴۲
سفر کردن	۳۴	حدّ یتیمی	۴۳
اخلاق جوانمردی	۳۴	سفر برای این کارها	۴۳
استفاده از فرصت‌ها	۳۵	نشانه‌ها	۴۳
این کارها خوب نیست	۳۵	عوامل فراموشی	۴۴
فخر فروشی	۳۷	رفاه زندگی	۴۵
خوف از خدا	۳۷	تواضع	۴۵
قبول نشدن نماز	۳۷	نفرین شدگان	۴۵
خانه بهشتی	۳۸	مؤمن کیست؟	۴۵
عمل به دستورهای الهی	۳۸	تَوَلَّى و تَبَرُّی	۴۶
سه تکلیف سخت	۳۸	ورود زنان به گناه	۴۶
بی‌انصافی در برابر انصاف	۳۹	معیار ارزش‌ها	۴۶
حقیقت ایمان	۳۹	درآمدهای حرام	۴۷
نفرین شدگان	۴۰	علم زیانبار	۴۷

ایمان مردم آخرالزمان.....	۵۴	در حق مرده چه می‌گویند؟.....	۴۷
عوامل سیاهی دل.....	۵۵	مؤمن در دنیا.....	۴۷
لباس نمازگزار.....	۵۵	مرگ ناگهانی.....	۴۸
بعضی از احکام خوردنی‌ها.....	۵۵	دنیا در خدمت دین.....	۴۸
قطع درخت.....	۵۶	بی‌ارزشی دنیا.....	۴۸
بعضی احکام.....	۵۶	حسرت نداشتن دنیا.....	۴۸
دل غافل.....	۵۶	قضای الهی.....	۴۹
ارزش عالم.....	۵۷	بیماری مؤمن.....	۴۹
روزه مستحبی.....	۵۷	قبول هدیه.....	۴۹
روزه‌های حرام.....	۵۷	آنچه از زنان برداشته شده.....	۴۹
آثار بد زنا.....	۵۸	ارزش حیا.....	۵۰
رباخواری.....	۵۸	شومی.....	۵۰
ترک زکات.....	۵۸	بار سنگین گناه.....	۵۱
ترک نماز.....	۵۹	دروغ بستن به پیامبر ﷺ.....	۵۱
ترک حج.....	۵۹	زیاد شدن حافظه.....	۵۱
صدقه.....	۵۹	خواص مسواک زدن.....	۵۱
صله رحم.....	۶۰	انواع خوابیدن.....	۵۲
آغاز غذا با نمک.....	۶۰	نسل پیامبر ﷺ.....	۵۲
شفاعت.....	۶۰	آنچه کمر را می‌شکند.....	۵۲
کمک به خویشان.....	۶۰	یادگارهایی از عبدالمطلب.....	۵۳
ارزش حنا.....	۶۰	دین ابراهیم ؑ.....	۵۴

خوبی ها ۶۱	حق یتیم ۶۷
اعضای حرام ۶۲	جد پیامبر ﷺ ۶۸
عدم سختگیری در چهار چیز .. ۶۲	عقل ۶۸
شبیه ترین مردم به پیامبر ﷺ ... ۶۲	عقل مطیع خدا ۶۸
امنیت کشتی ۶۳	اندیشه کردن ۶۹
پیشگیری از دزدی ۶۳	آفت ها ۶۹
پیشگیری از خرابی ۶۴	هر کاری در جای خود ۶۹
رفع غصه ۶۴	ثواب صلوات ۷۰
آتش سوزی ۶۴	این غذاها را نخور ۷۰
ترس از درندگان ۶۵	درخواست از نوکیسه ۷۰
رام شدن حیوان ها ۶۵	آدم های سرکش ۷۰
جلوگیری از سحر و جادو ۶۵	انگشتر عقیق ۷۱
شفای بیماری ها ۶۵	انتخاب خدا ۷۱
حقوق فرزندان ۶۶	فضائل علی ﷺ ۷۱
نشانه های بیماری و سواس ۶۶	هدایای خدا ۷۲
عقوق ۶۶	ثواب بیماری ۷۳
کمترین عقوق ۶۷	زشتی سؤال ۷۳
آبروی مؤمن ۶۷	سرنوشت اباذر ۷۴

بخش دوم: نصایح پیامبر اکرم ﷺ به اباذر

استفاده از فرصت ۷۷	معرفت خدا ۷۸
پندهایی که جامع تمام ۷۸	ایمان به رسول خدا ﷺ ۷۸

نقش اهل بیت علیهم السلام ۷۹	گفتار و کردار..... ۸۵
کشتی نوح..... ۷۹	اثر گناه..... ۸۵
روز سعادت دنیا و آخرت..... ۷۹	زبان را نگهدار..... ۸۶
دو نعمت با ارزش..... ۷۹	نتیجه شب زنده داری..... ۸۶
پنج گوهر کمیاب..... ۸۰	نور چشم مؤمن..... ۸۶
امروزت را دریاب..... ۸۰	اثر نماز مستحب..... ۸۷
فردایی که نخواهد آمد..... ۸۰	در حال نماز..... ۸۷
مردن را نزدیک ببین..... ۸۱	برکات نماز..... ۸۷
فرار سیدن مرگ..... ۸۱	اصحاب مسجد..... ۸۸
بخل بر عمر..... ۸۱	نقش زبان..... ۸۸
حوادث ناگوار..... ۸۲	عمل نیکوتر..... ۸۸
عالم بی عمل..... ۸۲	غصّه‌های مؤمنان..... ۸۹
فتوای بدون عمل..... ۸۲	غصه مؤمن..... ۹۰
دانشمندان دوزخی..... ۸۳	علم مفید..... ۹۰
توبه در مقام شکر..... ۸۳	قساوت دل..... ۹۰
مرگ ناگهانی..... ۸۳	اثر خوف از خدا..... ۹۱
روزی مقدر..... ۸۴	عفو خداوند..... ۹۱
اهل تقوا..... ۸۴	بی توجهی به گناه..... ۹۱
مؤمن و گناه..... ۸۴	توبه..... ۹۲
گناه کوچک..... ۸۵	آدم زیرک..... ۹۲
اضطراب مؤمن..... ۸۵	وقتی امانت می‌رود..... ۹۲

فرشتگان تسبیح‌گوی ۹۹	بی‌ارزشی دنیا..... ۹۲
عذاب هولناک..... ۹۹	دنیاایی که نفرین شده ۹۳
زنان بهشتی ۱۰۰	خانه بازگشت..... ۹۳
وقت خاموشی ۱۰۰	پیامبر ﷺ و دنیا..... ۹۳
تفکر و خشوع..... ۱۰۱	هدیه الهی ۹۴
وای به وقتی که بگنجد نمک .. ۱۰۱	اثر زهد ۹۴
نماز با تفکر..... ۱۰۱	زاهدترین مردم ۹۴
حق تلخ است ۱۰۱	ارزش‌های الهی ۹۵
انسان کامل..... ۱۰۲	اوج فروتنی ۹۵
حقیقت ایمان ۱۰۲	سبقت بر بهشت ۹۶
حسابگر خودت باش ۱۰۲	حساب مال دنیا ۹۶
حیا کن ۱۰۳	روزی به اندازه کفایت ۹۷
شرط بهشت ۱۰۳	زاهد و راغب ۹۷
دعا و عمل ۱۰۴	کشت آخرت..... ۹۷
دعای بدون عمل ۱۰۴	ارزش‌گریه در پیشگاه خداوند..... ۹۷
اثر اصلاح..... ۱۰۴	زیرک‌ترین مردم ۹۸
مباهات خداوند ۱۰۴	نور خدا..... ۹۸
شهادت زمین..... ۱۰۵	دوری از ریا ۹۸
مباهات زمین..... ۱۰۶	نیت خوب ۹۹
اثر شرک..... ۱۰۶	چقدر برای خدا ارزش قائل
گریه زمین ۱۰۷	هستی ۹۹

۱۱۲..... عبادت در مسجد	۱۰۷..... ارزش اذان و اقامه
۱۱۳..... عمل و تقوا	۱۰۷..... اقامه برای نماز
۱۱۳..... انسان با تقوا	۱۰۷..... جوان با تقوا
۱۱۳..... کسب نامشروع	۱۰۸..... یاد خدا از میان غافلان
۱۱۴..... گرمی ترین مردم	۱۰۸..... یار خوب
۱۱۴..... یاد خدا و تقوا	۱۰۸..... همنشین خوب
۱۱۴..... دوری از غذای شبه ناک	۱۰۸..... به خاطر خدا
۱۱۴..... اطاعت خدا یاد اوست	۱۰۹..... مراقب باش
۱۱۵..... اساس دین	۱۰۹..... گزیده گوئی
۱۱۵..... پارسایی	۱۰۹..... هر چه شنیدی مگوی
۱۱۵..... برتری علم	۱۰۹..... زبانت را زندان کن
۱۱۵..... دوستان خدا	۱۰۹..... احترام به خدا
۱۱۵..... زیانکاران	۱۱۰..... حفظ زبان
۱۱۶..... اثر توکل	۱۱۰..... این گونه نباش
۱۱۶..... گشایش بر اثر تقوا	۱۱۰..... اخلاق بد
۱۱۷..... مقدم داشتن رضای خدا	۱۱۰..... سخن خوب
۱۱۷..... روزی بر تو می رسد	۱۱۰..... اجابت اذان
۱۱۷..... کلمات سودمند	۱۱۱..... نشستن در مسجد
۱۱۸..... بی نیاز شو	۱۱۱..... در انتظار نماز
۱۱۹..... سکوتی که عبادت است	۱۱۲..... وضو در هوای سرد
۱۱۹..... اموال یا دل ها	۱۱۲..... محبوب ترین بندگان

۱۲۳.....نفاق	۱۱۹.....مرکز تقوا
۱۲۳.....مجلس امانت	۱۲۰.....ویژگی های مؤمن
۱۲۴.....عرضه اعمال	۱۲۰.....نیت خیر
۱۲۴.....قهر کردن	۱۲۰.....دروازه گناه
۱۲۵.....برتری جویی	۱۲۰.....دستاویز زبان
۱۲۵.....تکبر	۱۲۱.....سقوط به دوزخ
۱۲۶.....مساوات	۱۲۱.....دروغ برای خندانیدن
۱۲۶.....بدترین مردم	۱۲۱.....ارزش سکوت
۱۲۷.....تواضع برای خدا	۱۲۲.....گناه غیبت
۱۲۸.....نفرتین شدگان	۱۲۲.....زشتی دشنام
۱۲۸.....انسان های بهشتی	۱۲۲.....جلوگیری از غیبت
	۱۲۳.....سخن چینی

بخش سوم: نصایح پیامبر اکرم ﷺ، به ابن مسعود

۱۳۶.....نادان ترین مردم	۱۳۱.....شکوه از گرسنگی
۱۳۸.....اشتقاق بهشت	۱۳۲.....درمان همه دردها
۱۳۹.....آرایش دنیا	۱۳۳.....اهل صبر
۱۳۹.....مقام های معنوی	۱۳۴.....نشانه های اهل صبر
۱۴۰.....زندگی زاهدانه	۱۳۴.....رستگاران
۱۴۱.....تحقیر دنیا	۱۳۵.....دل های نورانی
۱۴۳.....خوف خدا	۱۳۶.....نورانیت قلب
۱۴۳.....زهد در دنیا	۱۳۶.....احسن عمل

آخرالزمان.....	۱۴۴	از خشم پیرهیز.....	۱۶۱
دنیا چه سود؟.....	۱۴۵	آرزوهای کوتاه.....	۱۶۱
اشرار فتنه گر.....	۱۴۷	به دنیا دل میند.....	۱۶۲
غربت اسلام.....	۱۴۸	حلال شمردن حرام‌ها.....	۱۶۲
مردم آخرالزمان.....	۱۴۹	یک درهم ربا.....	۱۶۳
سختی دینداری.....	۱۵۰	دوری از یاد خدا.....	۱۶۴
بعضی عالمان آن روزگار.....	۱۵۱	تمسخر دینداران.....	۱۶۵
قطع رابطه با آنان.....	۱۵۳	مستی گناه.....	۱۶۵
کسب دنیا.....	۱۵۴	دنیای نفرین شده.....	۱۶۶
آموزش قرآن برای دنیا.....	۱۵۵	اخلاص.....	۱۶۶
علم بدون عمل.....	۱۵۵	دنیا را رها کن.....	۱۶۷
همنشینی با خوبان.....	۱۵۶	دنیا فریت ندهد.....	۱۶۷
معروف منکر جلوه می‌کند.....	۱۵۶	ریا کار نباش.....	۱۶۸
فخر فروشی.....	۱۵۷	فریب مخور.....	۱۶۸
خوف خدا.....	۱۵۷	همه پشیمان‌اند.....	۱۶۹
امور مفید.....	۱۵۸	به تأخیر نینداز.....	۱۶۹
به خاطر خانواده‌ات.....	۱۵۸	بنای کار بد.....	۱۷۰
دنیا دوستی.....	۱۵۹	دنیای زودگذر.....	۱۷۰
مغرور نشو.....	۱۵۹	عبرت.....	۱۷۱
ادب تلاوت.....	۱۶۰	ترک گناه.....	۱۷۱
گناه را کوچک بشمار.....	۱۶۰	شیطان.....	۱۷۲

دوری از حرام..... ۱۷۳	صفات مؤمن..... ۱۸۲
به حرام نزدیک نشو..... ۱۷۴	علاقه به خانواده..... ۱۸۴
خیانت نکن..... ۱۷۴	عمل به معروف..... ۱۸۵
سخن بدون علم..... ۱۷۵	حفظ زبان..... ۱۸۵
غم روزی را نخور..... ۱۷۶	باطن..... ۱۸۶
تجارت آخرت..... ۱۷۷	روز رسوایی..... ۱۸۶
حفظ زبان..... ۱۷۷	خوف در پنهان..... ۱۸۷
تجارت آخرت..... ۱۷۸	خیرخواه مردم باش..... ۱۸۷
توحید حقیقی..... ۱۷۸	درون و برون..... ۱۸۸
خوبان..... ۱۷۹	فرق نگذار..... ۱۸۸
دوری از شرک..... ۱۸۰	عقل و خرد..... ۱۸۹
انسان‌های شایسته..... ۱۸۰	این‌گونه باش..... ۱۸۹
یاد خدا..... ۱۸۱	

ملحقات

کمیل و روایت حدیث..... ۱۹۱	۶. ویژگی خلفای الهی..... ۱۹۷
چند حدیث به روایت کمیل.. ۱۹۲	۷. گمنام زندگی کن..... ۱۹۹
۱. ارزش برادر دینی..... ۱۹۲	۸. آداب هر روز برای سلامتی..... ۱۹۹
۲. ارکان اسلام..... ۱۹۲	۹. دست پرورده خداوند..... ۲۰۰
۳. حقیقت استغفار و توبه..... ۱۹۳	۱۰. علی علیه السلام مفتاح علوم..... ۲۰۰
۴. خشنود ساختن مؤمن..... ۱۹۵	۱۱. امامان علیهم السلام از شجره طیبه..... ۲۰۰
۵. مزایای علم بر مال..... ۱۹۶	نبوت..... ۲۰۰

۱۲. حق فقط نزد اهل بیت علیهم السلام . ۲۰۱
۱۳. هر کاری نیاز به معرفت دارد. ۲۰۱
۱۴. بردن نام خدا بر سر سفره. ۲۰۱
۱۵. ثواب اطعام دیگران. ۲۰۱
۱۶. آداب غذا خوردن. ۲۰۲
۱۷. حمد خدا پس از صرف غذا. ۲۰۲
۱۸. اندازه غذا خوردن. ۲۰۲
۱۹. برکت در چیست؟. ۲۰۳
۲۰. رعایت حق خویشاوندی. ۲۰۳
۲۱. ارزش صدقه. ۲۰۳
۲۲. زیور مؤمنان. ۲۰۴
۲۳. مدارا با مردم. ۲۰۴
۲۴. در هر شرایطی حق را بگو. ۲۰۴
۲۵. دوری از ستمگران. ۲۰۵
۲۶. عفت و صبر و حلم. ۲۰۵
۲۷. کتمان نیازمندی. ۲۰۶
۲۸. شرایط برادر دینی. ۲۰۶
۲۹. مؤمن آینه مؤمن. ۲۰۶
۳۰. ارزش برادر دینی. ۲۰۷
۳۱. شرط برادری. ۲۰۷
۳۲. حفظ اسرار آل محمد علیهم السلام . ۲۰۷
۳۳. افشای راز توبه ندارد. ۲۰۸
۳۴. درمان سختی ها. ۲۰۸
۳۵. ایمان مستقر و عاریتی. ۲۰۸
۳۶. عدم جواز ترک واجب. ۲۰۹
۳۷. ارزش ولایت. ۲۰۹
۳۸. گناهان فزون بر حسنات. ۲۰۹
۳۹. شکر خدا در همه حال. ۲۱۰
۴۰. مراقب باش این گونه نباشی. ۲۱۰
۴۱. شرایط نماز. ۲۱۰
۴۲. غذای روح. ۲۱۱
۴۳. اهمیت امانت. ۲۱۱
۴۴. شرط جهاد. ۲۱۲
۴۵. ضرورت وجود پیامبر. ۲۱۲
۴۶. متولیان دین. ۲۱۳
۴۷. حق فقط همراه با نبوت و امامت. ۲۱۳
۴۸. ارزش های اخلاقی. ۲۱۳
۴۹. اخلاق کریمه پیامبر صلی الله علیه و آله . ۲۱۴
۵۰. دنیای زوال پذیر. ۲۱۴

۵۱. رضای خدا هدف آخرت. ۲۱۵
۵۲. بهشت یا جهنم. ۲۱۵.....
۵۳. نظم در وقت و کارها. ۲۱۵.....

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

خدای را سپاس که خمیر مایه دلمان را با ایمان به خودش و انبیای عظام و اوصیای کرام و صحبت خاندان نبوت و رسالت محمد و آل او علیهم السلام نورانیت بخشید و با مواعظ روح بخش آنان آینه دل مان را جلا داد و ما را با معارف گران سنگ آنان آشنا گردانید.

مواعظ و سخنان پیامبر و اهل بیت علیهم السلام سرمایه ای گران قدر است که راه زندگی دو جهان را برای بشر هموار ساخته و تمام نیازهای دنیایی و آخرتی آنان را برطرف کرده است و افسوس که نه تنها مسلمانان بلکه همه انسان ها از این سرمایه عظیم محروم مانده اند و ظلم بزرگ این است که اهل قلم این راهکارها را برای مردم و حداقل مسلمانان کمتر بیان کرده اند. اگر به حدیث تقلین عمل شده بود، این همه مظلومیت در ابعاد مختلف وجود نداشت. وقتی بیش از یک قرن نقل حدیث ممنوع می شود و یک نسل از این احادیث

نورانی محروم می‌شوند، عمق فاجعه بیشتر روشن می‌شود، البته با همه محدودیت‌ها که برای نقل حدیث به وجود آوردند، سخنان ناب و سنت نبوی، از طریق اهل بیت علیهم‌السلام دست‌نخورده و بدون تحریف برای نسل‌های بعد حفظ و بیان شده است؛ اما بیشتر مردم از همین‌ها نیز محروم‌اند، نه چندان سراغ کتب حدیث می‌روند و نه اهل بیان آنها را به‌طور شایسته بیان می‌کنند. در صورتی که اگر مردم و جوانان علاقه‌مند، روح سخنان اهل بیت علیهم‌السلام و پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را درک کنند، از جان و دل می‌پذیرند و روح خود را با آن صیقل می‌دهند چنانچه در حدیث آمده است: قلب آدمی همچون مس زنگ می‌زند و صیقل آن [به‌وسیله] احادیث ما است.^۱

امام باقر علیه‌السلام فرمودند: «إِنَّ حَدِيثَنَا يُحْيِي الْقُلُوبَ»^۲ احادیث ما دل‌ها را زنده می‌دارد.

امام رضا علیه‌السلام فرمودند: «الامامُ الرضا علیه‌السلام: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا» [قال الراوي:] فَقُلْتُ لَهُ: «فَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟» قَالَ: «يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۳ خدا بیامرزد بنده‌ای را که امر ما را زنده کند! گفتم: چگونه امر شما را زنده کند؟ فرمود: دانش‌های ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد. اگر مردم زیبایی‌های سخنان ما را می‌دانستند، از ما پیروی می‌کردند.

«و امام باقر علیه‌السلام فرمودند: «لَحْدِيثُ وَاحِدٍ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا

۱. کافی، ج ۱، ص ۴۱.

۲. بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۴۱.

۳. میزان‌الحکمه، ج ۸، ص ۱۳۷۹۷.

فیها؛^۱ یک حدیث که از فردی راستگو فراگیری، برای تو بهتر از تمام دنیاست!»

همچنین فرمودند: «وَاللَّهِ لَحَدِيثُ تُصِيبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِي حَلَالٍ وَحَرَامٍ، خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ حَتَّى تَغْرُبَ»؛^۲ به خدا سوگند! اگر یک حدیث درباره حلال و حرام از فردی راستگو بیاموزی، برای تو بهتر است از آنچه خورشید بر آن طلوع و غروب می‌کند.»

اینجانب به تجربه دریافتم هر جا سخنان پیامبر و آتش مطرح شود آن قدر مردم تشنه‌اند و تأثیر می‌گذارد که آثارش پس از ده‌ها سال باقی می‌ماند. نزدیک به چند سال حقیر در مسجد و هنگام نماز مغرب و عشا، سخنان پیامبر اکرم ﷺ را به علی علیه السلام، اباذر و ابن مسعود یا دیگران بیان می‌کردم و آثار و برکاتش را دیدم تا جایی که معمولاً مسجد ظرفیتش پر می‌شد و جا برای دیگران نبود.

بسیار افسوس می‌خوردم که بعضی طلاب بزرگوار و روحانیون گران قدر و امامان جماعات که افسران جنگ نرم هستند، از این سرمایه‌ها غافل‌اند و این سخنان نورانی (کَلَامُكُمْ نُورٌ) را برای مردم، هرچند به اختصار بیان نمی‌کنند و مردم از این راهنمایی‌های ارزنده بی‌خبر هستند. حقیر با اینکه در تمام عمرم و تمام سخنرانی‌ها و حتی کتاب‌هایم از نورانیت تقلین بهره برده و برای مردم در حد و سع خود بیان کرده‌ام، باز هم از پیشگاه مقدسشان عذرخواهی می‌کنم که نکند کوتاهی انجام شده باشد!

۱. الأُمَالِي لِلْمَفِيد، ۱۰/۴۲؛ مِيزَانُ الْحَكْمَةِ، ج ۲، ص ۵۱۷.

۲. الْمُحَاسِن، ۷۵۶/۳۵۶/۱؛ مِيزَانُ الْحَكْمَةِ، ج ۲، ص ۵۱۷.

احادیث رسول خدا ﷺ، بخش عظیمی از این سرمایه را تشکیل می‌دهد که یک بخش، از نصایح پیامبر ﷺ، به دو شاگرد ممتاز مکتبش یعنی علی (ع) (شاگرد اول) و اباذر (شاگرد دوم) و نیز عبدالله بن مسعود است. سال‌ها می‌توان از آنها بهره‌جست و تمام خیر دنیا و آخرت و چراغ راه دو جهان و الگوی زندگی مسلمانان در آن ترسیم شده است؛ از این رو بر آن شدم که این سه بخش از سخنان ایشان را با ترجمه روان و بدون شرح، در اختیار عموم تشنگان قرار دهم. لیکن جامعه هدف ما در این کار بیشتر کسانی‌اند که مستمع دارند، مسجد دارند، کلاس دارند و هر روز با جمعی چهره‌به‌چهره روبه‌رو می‌شوند و متناسب با ظرفیت مستمع، جوان باشند یا مسن، باسواد باشند یا بی‌سواد، دانشگاهی یا حوزوی یا مردم عادی، محصل، نظامی، بازاری یا هر صنف دیگر با ذوق و سلیقه مطالب مناسب را انتخاب و بدون طول و تفصیل ظرف چند دقیقه در اختیار تشنگان قرار دهند.

ائمه محترم جماعات می‌توانند هر روز بخشی از آن را برای مردم بیان کنند. معلمان دینی و حتی معلمان سایر رشته‌ها، به‌ویژه معاونان پرورشی، اساتید بزرگوار دانشگاه‌ها، روحانیون شاغل در عقیدتی و سیاسی‌ها و هرکس که به‌گونه‌ای با مردم در تماس است، می‌تواند از آن بهره‌مند شوند و دل‌های مردم، به‌ویژه جوانان را در این شرایط که تهاجم و شبیخون فرهنگی بی‌رحمانه دشمنان برای نابودی اعتقادات، اخلاق و مسائل فرهنگی کمر بسته‌اند، نورانیت بخشند.

من از ناشر محترم که زحمت نشر کتاب را کشیدند و با قیمت مناسب در اختیار علاقه‌مندان قرار دادند سپاسگزارم.

کتاب در سه بخش تنظیم شده است:

بخش اوّل: نصایح پیامبر اکرم ﷺ، به علی (پند ۱۴۸)

بخش دوّم: نصایح پیامبر اکرم ﷺ، به اباذر (پند ۱۶۰)

بخش سوّم: نصایح پیامبر اکرم ﷺ، به ابن مسعود (پند ۸۸)

مجموع سخنان سه بخش ۳۹۶ سخن است و سعی شده احادیث موضوع‌بندی و شماره‌گذاری شود که راه بهره‌گیری را روان‌تر کرده باشد، گرچه شماره‌گذاری‌ها نسبی است و ممکن است با برداشت‌های دیگر یکی دو تا کم یا زیاد شود که زیاد تأثیرگذار نیست؛ معیار در شماره‌گذاری جمله‌ها یا علی، یا اباذر و یا ابن مسعود است. از همه آنان که بهره می‌جویند ملتزم دعا هستم.

عباس رحیمی

استاد حوزه و دانشگاه

بخش اول

نصائح پیامبر اکرم ﷺ، به علی علیه السلام

مكارم الأخلاق عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام
عَنِ النَّبِيِّ، أَنَّهُ قَالَ:

همواره در خیر و نیکی

۱. يَا عَلِيُّ أَوْصِيكَ بِوَصِيَّةٍ فَاحْفَظْهَا - فَلَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا حَفِظْتَ وَصِيَّتِي.

نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

ای علی! به توسفارش هایی می کنم که آنها را حفظ کنی؛ زیرا مادامی که آنها را
حفظ (عمل) کنی، در خیر و نیکی خواهی بود.

فرو بردن خشم

۲. يَا عَلِيُّ مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَىٰ إِمْضَائِهِ - أَغْفَبَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْنًا وَإِيمَانًا يَجِدُ
طَعْمَهُ.

ای علی! هر کس خشمش را فرو برد و حال اینکه توانایی بر دواش داشته
باشد، خداوند او را ایمنی و ایمانی دهد که مزه اش را بچشد.

وصیت

۳. يَا عَلِيُّ مَنْ لَمْ يُحْسِنْ وَصِيَّتَهُ عِنْدَ مَوْتِهِ كَانَ نَقْصًا فِي مَرْوَتِهِ - وَلَمْ يَمْلِكِ الشَّفَاعَةَ -.

ای علی! کسی که هنگام مردن سفارش نیک نکند، مروتش کم باشد و مشمول شفاعت نمی شود.

پرهیز از ظلم

۴. يَا عَلِيُّ أَفْضَلُ الْجِهَادِ مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ.

ای علی! بهترین جهاد این است که کسی صبح کند و به ستم نمودن هیچ کس همت نگمارد.

بدزبانی

۵. يَا عَلِيُّ مَنْ خَافَ النَّاسَ لِسَانَهُ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ.

ای علی! هرکس مردم از زبانش بیمناک باشند، او از اهل آتش است.

شرارت

۶. يَا عَلِيُّ شَرُّ النَّاسِ مَنْ أَكْرَمَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ شَرِّهِ.

ای علی! بدترین مردم کسی است که به واسطه شرارتش او را گرامی دارند.

دین فروشی

۷. يَا عَلِيُّ شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ.

ای علی! بدترین مردم کسی است که آخرتش را به دنیایش بفروشد و بدتر از او کسی است که آخرتش را به دنیای دیگری بفروشد.

عذرپذیری

۸. يَا عَلِيُّ مَنْ لَمْ يَقْبَلِ الْعُذْرَ مِنْ مُتَنَصِّلٍ صَادِقًا كَانَ أَوْ كَاذِبًا - لَمْ يَنْلُ شَفَاعَتِي.

ای علی! کسی که عذرخواهی دیگری را - چه راست و چه دروغ - نپذیرد، شفاعت من به او نمی‌رسد.

دروغ مصلحت‌آمیز

۹. يَا عَلِيُّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَحَبُّ الْكَذِبِ فِي الصَّالِحِ - وَأَبْغَضُ الصِّدْقِ فِي الْفَسَادِ.

ای علی! همانا خدای عزوجل دوست دارد دروغ گفتن در آشتی را و دشمن دارد راست گفتن در فساد را.

حفظ آبرو

۱۰. يَا عَلِيُّ مَنْ تَرَكَ الْخَيْرَ لِغَيْرِ اللَّهِ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ - فَقَالَ عَلِيُّ لِغَيْرِ اللَّهِ؟ قَالَ نَعَمْ وَاللَّهِ - مَنْ تَرَكَهَا صَيَانَةً لِنَفْسِهِ يَشْكُرُهُ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ.

ای علی! هرکس نیکی را برای غیر خدا ترک کند، خداوند او را از شراب مهر کرده بهشتی بپوشاند، سپس علی عرض کرد: برای غیر خدا؟ فرمود: بلی؛ به خدا سوگند! کسی که آن را برای نگهداری نفسش واگذارد، خدا او را بر این عمل سپاس کند.

شرابخواری

۱۱. يَا عَلِيُّ شَارِبُ الْخَمْرِ كَعَابِدٍ وَثْنٍ.

ای علی! باده‌گسار (شرابخوار) مانند بت پرست است.

۱۲. يَا عَلِيُّ شَارِبُ الْخَمْرِ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ صَلَاتَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فَإِنْ مَاتَ فِي الْأَرْبَعِينَ مَاتَ كَافِرًا.

ای علی! خدا نماز باده گسار را تا چهل روز نمی پذیرد و اگر در آن چهل روز بمیرد، کافر مرده است.

۱۳. يَا عَلِيُّ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ - وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَالْجُرْعَةُ مِنْهُ حَرَامٌ.

ای علی! هر مست کننده ای حرام است و آنچه زیادش مست کند، جرعه ای از آن هم حرام است.

۱۴. يَا عَلِيُّ جُعِلَتِ الذُّنُوبُ كُلُّهَا فِي بَيْتٍ - وَجُعِلَ مِفْتَاحُهَا شُرْبُ الْخَمْرِ.

ای علی! تمام گناهان در خانه ای قرار داده شده و کلید آن خانه، نوشیدن شراب است.

۱۵. يَا عَلِيُّ تَأْتِي عَلَى شَارِبِ الْخَمْرِ سَاعَةٌ لَا يَعْرِفُ فِيهَا رَبَّهُ عَزَّوَجَلَّ.

ای علی! ساعتی بر باده گسار بیاید که در آن ساعت پروردگارش را نمی شناسد.

حاکم حکومت طلب

۱۶. يَا عَلِيُّ إِنْ إِزَالَةَ الْجِبَالِ الرَّوَاسِي أَهْوَنُ - مِنْ إِزَالَةِ مُلْكٍ مُوَجَّلٍ لَمْ تَنْقُضِ أَيَّامُهُ.

ای علی! از جا کردن کوه های استوار آسان تر است از کردن پادشاهی که چند روزی از دورانش باقی مانده است.

دوست بی خیر

۱۷. يَا عَلِيُّ مَنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِدِينِهِ وَدُنْيَاهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي مُجَالَسَتِهِ - وَمَنْ لَمْ يُوجِبْ لَكَ فَلَا تُوجِبْ لَهُ وَلَا كَرَامَةً.

ای علی! کسی که از او فایده دینی و دنیایی نبی، خیری در همنشینی او نیست و کسی که حق تو را مراعات نکند، حق او را مراعات مکن و گرامی مدار.

خصلت‌های مؤمن

۱۸. يَا عَلِيُّ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ فِي الْمُؤْمِنِ ثَمَانُ خِصَالٍ - وَقَارٌ عِنْدَ الْهَزَاهِرِ وَ صَبْرٌ عِنْدَ الْبَلَاءِ - وَ شُكْرٌ عِنْدَ الرِّخَاءِ وَ قَنُوعٌ بِمَا رَزَقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ - وَ لَا يَظْلِمُ الْأَعْدَاءَ وَ لَا يَتَحَامَلُ عَلَى الْأَصْدِقَاءِ - بَدَنُهُ مِنْهُ فِي تَعَبٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِي رَاحَةٍ.

ای علی! سزاوار است که در مؤمن هشت خصلت باشد: ۱. سنگینی در برابر سختی‌ها و فتنه‌ها، ۲. بردباری در بلا، ۳. سپاسگزاری در آسایش، ۴. قناعت کردن به آنچه خدای عزوجل روزی کرده، ۵. ستم نکردن بر دشمنان، ۶. عدالت کردن بر دوستان، ۷. تنش از خودش در آزار، ۸. در آسایش بودن مردم از دست او.

دعاهای مستجاب

۱۹. يَا عَلِيُّ أَرْبَعَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ - إِمَامٌ عَادِلٌ وَ وَالِدٌ لَوْلَدِهِ - وَ الرَّجُلُ يَدْعُو لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ وَ الْمَظْلُومُ - يَقُولُ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ - وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي لَا تَنْصِرَنَّ لَكَ وَ لَوْ بَعْدَ حِينٍ.

ای علی! چهار نفر دعایشان رد نمی‌شود: ۱. رهبر دادگر، ۲. دعای پدر برای فرزندش، ۳. دعای مؤمن در حق برادر دینی‌اش پشت سر او، ۴. دعای ستم‌دیده. خدای عزوجل می‌فرماید: سوگند به عزت و بزرگی‌ام! همانا تو را یاری می‌کنم گرچه پس از مدتی باشد.

خود را سرزنش کنید

۲۰. يَا عَلِيُّ تَمَانِيَةٌ اِنْ اُهِنُوا فَلَا يَلُومُوا اِلَّا اَنْفُسَهُمْ - الذَّاهِبُ اِلَى مَائِدَةٍ لَمْ يُدْعَ اِلَيْهَا - وَ الْمُتَأَمِّرُ عَلَى رَبِّ الْبَيْتِ - وَ طَالِبُ الْخَيْرِ مِنْ اَعْدَائِهِ - وَ طَالِبُ الْفَضْلِ مِنَ اللُّثَامِ - وَ الدَّاخِلُ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي سِرٍّ لَمْ يُدْخَلْهُ فِيهِ - وَ الْمُسْتَخَفُّ بِالسُّلْطَانِ - وَ الْجَالِسُ فِي مَجْلِسٍ لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ - وَ الْمُقْبِلُ بِالْحَدِيثِ عَلَى مَنْ لَا يَسْمَعُ مِنْهُ.

ای علی! هشت نفرند اگر توهین شدند جز خودشان کسی را نکوهش نکنند:
 ۱. کسی که بدون دعوت سر سفره‌ای برود، ۲. کسی که به صاحب‌خانه فرمان بدهد، ۳. کسی که توقع نیکی از دشمن داشته باشد، ۴. کسی که از مردم پست توقع خوبی دارد، ۵. کسی که در سخن سرّی بین دو نفر وارد شود که آنها او را وارد نکرده باشند، ۶. کسی که پادشاه را سبک شمارد (تقیّه نکند)، ۷. کسی که در مجلسی که درخور او نیست بنشیند، ۸. کسی که با اینکه حرفش را گوش نمی‌دهند حرف بزند.

دشنام

۲۱. يَا عَلِيُّ حَرَّمَ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ فَاحِشٍ بَذِيٍّ - لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَلَا مَا قِيلَ لَهُ. ای علی! خدا بهشت را حرام کرد، بر آنان که خیلی فحش می‌دهند و از هرچه باکی ندارند بگویند یا درباره‌شان گفته شود.

عمل نیکو

۲۲. يَا عَلِيُّ طُوبَى لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ. ای علی! خوشا به حال کسی که عمرش طولانی و کردارش نیک شود.

شوخی

۲۳. يَا عَلِيُّ لَا تَمْرَحْ فَيَذْهَبَ بِهَاؤُكَ وَلَا تَكْذِبْ فَيَذْهَبَ نُورُكَ - وَإِيَّاكَ وَخَصْلَتَيْنِ الضُّجْرَةَ وَالْكَسَلَ - فَإِنَّكَ إِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ وَإِنْ كَسِلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقًّا.

ای علی! شوخی مکن که آبرویت را می برد، دروغ مگو که نور چهره ات را می زدايد و از دو خصلت پرهیز کن: بی قراری و سستی؛ پس همانا اگر بی قراری کنی، نمی توانی بر حق بردبار باشی و اگر سستی (تنبلی) کنی، حقی را ادا نمی کنی.

بداخلاقی

۲۴. يَا عَلِيُّ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةٌ إِلَّا سُوءَ الْخُلُقِ - فَإِنَّ صَاحِبَهُ كُلَّمَا خَرَجَ مِنْ ذَنْبٍ دَخَلَ فِي ذَنْبٍ.

ای علی! برای هر گناهی توبه ای است، مگر خوی بد؛ زیرا صاحبش از هر گناه که بیرون آید در گناه دیگری وارد می شود.

کفران

۲۵. يَا عَلِيُّ أَرْبَعَةٌ أَسْرَعُ شَيْءٍ عُقُوبَةً - رَجُلٌ أَحْسَنَتْ إِلَيْهِ فَكَافَاكَ بِالْإِحْسَانِ إِسَاءَةً وَرَجُلٌ لَا تَبْغِي عَلَيْهِ وَهُوَ يَبْغِي عَلَيْكَ - وَرَجُلٌ عَاهَدْتَهُ عَلَى أَمْرٍ فَوَفَّيْتَهُ لَهُ وَغَدَرَ بِكَ وَرَجُلٌ وَصَلَ قَرَابَتَهُ فَقَطَعُوهُ.

ای علی! در مجازات چهار چیز شتاب می شود: ۱. مردی که به تو نیکی کند در برابر بدی کنی، ۲. مردی که بر او ستم نکنی، او بر تو ستم بکند، ۳. مردی که با او پیمان بندی و به پیمانت وفا کنی، او تو را بفریبد، ۴. مردی که به او پیوند کنند، او قطع رحم کند.

کم صبری

۲۶. يَا عَلِيُّ مَنِ اسْتَوَلَىٰ عَلَيْهِ الضَّجَرُ رَحَلَتْ عَنْهُ الرَّاحَةُ.

ای علی! هرکس بی تابی (کم صبری) بر او پیروز شود، آسایش از او کوچ می‌کند.

آداب غذا خوردن

۲۷. يَا عَلِيُّ اثْنَتَا عَشْرَةَ خُصْلَةً - يَنْبَغِي لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ أَنْ يَتَعَلَّمَهَا عَلَى الْمَائِدَةِ - أَرْبَعٌ مِنْهَا فَرِيضَةٌ وَأَرْبَعٌ مِنْهَا سُنَّةٌ وَأَرْبَعٌ مِنْهَا آدَبٌ - فَأَمَّا الْفَرِيضَةُ فَالْمَعْرِفَةُ بِمَا يَأْكُلُ وَالتَّسْمِيَةُ وَ الشُّكْرُ وَ الرِّضَا - وَأَمَّا السُّنَّةُ فَالْجُلُوسُ عَلَى الرَّجْلِ الْيُسْرَى - وَالْأَكْلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعَ وَأَنْ يَأْكُلَ مِمَّا يَلِيهِ وَ مَصُّ الْأَصَابِعِ - وَأَمَّا الْآدَبُ فَتَضْغِيرُ اللَّقْمَةِ وَ الْمَضْغُ الشَّدِيدُ - وَقِلَّةُ النَّظَرِ فِي وُجُوهِ النَّاسِ وَ غَسْلُ الْيَدَيْنِ.

ای علی! دوازده خصلت است که بر مسلمان سزاوار است آنها را یاد بگیرد، هنگامی که سر سفره می‌نشیند. چهار تایی آنها واجب است، چهار تا مستحب و چهار تا ادب؛ اما واجب: ۱. شناختن غذا (از نظر حلال بودن)، ۲. بسم الله گفتن، ۳. سپاسگزاری (از خدای متعال)، ۴. خوشنود شدن به امر خدا [و آنچه روزی داده]؛ اما مستحب: ۱. نشستن بر پای چپ، ۲. خوردن با سه انگشت، ۳. از جلوی خود خوردن، ۴. لیسیدن انگشت‌ها؛ اما آنچه ادب است: ۱. لقمه را کوچک گرفتن، ۲. خوب جویدن غذا، ۳. کم نگاه کردن به چهره حاضران، ۴. شستن دو دست.

سزای سخن چین

۲۸. يَا عَلِيُّ خَلَقَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الْجَنَّةَ مِنْ لَبَنَتَيْنِ - لَبَنَةٍ مِنْ دَهَبٍ وَ لَبَنَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَ جَعَلَ حِيطَانَهَا أَيْاقُوتَ وَ سَفْفَهَا الزَّبْرَجَدَ - وَ حَصَاهَا اللُّوْلُؤَ وَ تَرَابَهَا الزُّعْفَرَانُ وَ الْمِسْكَ الْأَذْفَرُ -

ثُمَّ قَالَ لَهَا تَكَلَّمِي فَقَالَتْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ - قَدْ سَعِدَ مَنْ يَدْخُلْنِي - قَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَا يَدْخُلُهَا مُدْمِنْ خَمْرٍ وَلَا نَمَامٌ وَلَا شَرْطِي - وَلَا مُخَنَّثٌ وَلَا نَبَاشٌ - وَلَا عَشَارٌ وَلَا قَاطِعٌ رَحِمٍ وَلَا قَدَرِي.

ای علی! خدای عزوجل بهشت را از دو خشت آفرید؛ یکی طلا و دیگری نقره، دیوارهایش را یاقوت و سقش را زبرجد و ریگ‌هایش را لؤلؤ و خاکش را از زعفران و عطر اذفر قرار داد، سپس بهشت را فرمان داد با من سخن بگو و سپس بهشت گفت: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ»، خوشبخت است کسی که وارد من شود، خدای جل جلاله فرموده: سوگند به عزت و بزرگی‌ام وارد بهشت نمی‌کنم ۱. کسی که باده‌گساری را ادامه می‌دهد، ۲. سخن‌چین و همکاران سلطان را، ۳. نه مردی که خود را شبیه زن کند، ۴. نه کسی که گور را می‌شکافد، ۵. گمرکچی (زورگیر) را، ۶. کسی که پیوند خویشاوندی نکند، ۷. قدریه را (فرقه‌ای که همه چیز را به خدا نسبت می‌دهند).

مسلمان‌های کافر

۲۹. يَا عَلِيُّ كَفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ عَشْرَةٌ - الْفَنَاتُ وَالسَّاحِرُ وَالِدِّيُّوثُ - وَنَاكِحُ الْمَرْأَةِ حَرَامًا فِي دُبُرِهَا - وَنَاكِحُ الْبَهِيمَةِ وَمَنْ نَكَحَ ذَاتَ مَحْرَمٍ - وَالسَّاعِي فِي الْفِتْنَةِ وَبَائِعُ السَّلَاحِ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ - وَمَانِعُ الزَّكَاةِ وَمَنْ وَجَدَ سَعَةً فَمَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ.

ای علی! ده طایفه از این امت به خدای بزرگ کافرند: ۱. سخن‌چین، ۲. ساحر، ۳. دیوث، ۴. کسی که در مقعد زنی به حرام دخول کند، ۵. کسی که با چهارپایان نزدیکی کند، ۶. ازدواج‌کننده با محرم خود، ۷. سخن‌چین میان دو نفر، ۸. فروشنده اسلحه به کفار، ۹. منع‌کننده زکات، ۱۰. کسی که استطاعت پیدا کند و به حج نرود.

ولیمه

۳۰. يَا عَلِيُّ لَا وَلِيمَةَ إِلَّا فِي خَمْسٍ - فِي عُرْسٍ أَوْ خُرْسٍ أَوْ عِذَارٍ أَوْ وَكَارٍ أَوْ رِكَازٍ - فَأَلْعُرْسُ التَّزْوِيجُ وَالْخُرْسُ النَّفَاسُ بِالْوَلَدِ - وَالْعِذَارُ الْخِتَانُ وَالْوِكَارُ فِي شِرَى الدَّارِ - وَالرِّكَازُ الرَّجُلُ يَقْدَمُ مِنْ مَكَّةَ.

ای علی! ولیمه‌ای نیست مگر در پنج چیز: ۱. در عروسی، ۲. در وقتی که خدا فرزندی می‌دهد، ۳. ختنه کردن فرزند، ۴. خریدن منزل، ۵. برگشتن از سفر حج.

سفر کردن

۳۱. يَا عَلِيُّ لَا يَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ ظَاعِنًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ - مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ أَوْ تَزَوُّدٍ لِمَعَادٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ.

ای علی! سزاوار نیست برای عاقل کوچ کند (مسافرت) مگر برای: ۱. اصلاح معاش (سفر تجارتي)، ۲. توشه قیامت (سفر معنوی و زیارتی)، ۳. لذت در غیر حرام (سفر تفریحی و سرگرمی).

اخلاق جوانمردی

۳۲. يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ مِنْ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ - أَنْ تَغْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَتَصِلَ مَنْ قَطَعَكَ وَتَحُلُمَ عَمَّنْ جَهِلَ عَلَيْكَ.

ای علی! سه چیز از خوی جوانمردان است در دنیا و آخرت: ۱. گذشت از کسی که بر تو ستم کرده، ۲. پیوند کردن با کسی که از تو بریده، ۳. چشم‌پوشی از کسی که بر تو نادانی کرده.

استفاده از فرصت‌ها

۳۳. يَا عَلِيُّ بَادِرْ بِأَرْبَعٍ قَبْلَ أَرْبَعٍ - شَبَابِكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَ صِحَّتِكَ قَبْلَ سُقْمِكَ وَ غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَ حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ.

ای علی! سبقت گیر به چهار چیز، پیش از چهار چیز: ۱. جوان پیش از پیری، ۲. تندرستی را پیش از مریضی، ۳. دارایی را پیش از ناداری، ۴. زندگی را پیش از مردن.

این کارها خوب نیست

۳۴. يَا عَلِيُّ كَرِهَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لِأُمَّتِي الْعَبَثَ فِي الصَّلَاةِ - وَالْمَنَّ فِي الصَّدَقَةِ وَإِثْيَانَ الْمَسَاجِدِ جُبْنًا - وَالضَّحِكَ بَيْنَ الْقُبُورِ وَ التَّطَلُّعَ فِي الدُّورِ - وَ النَّظَرَ إِلَى فُرُوجِ النِّسَاءِ لِأَنَّهُ يُورِثُ الْعَمَى - وَ كَرِهَ الْكَلَامَ عِنْدَ الْجَمَاعِ لِأَنَّهُ يُورِثُ الْخَرَسَ وَ كَرِهَ النَّوْمَ بَيْنَ الْعِشَاءِ لِأَنَّهُ يَحْرِمُ الرِّزْقَ - وَ كَرِهَ الْغُسْلَ تَحْتَ السَّمَاءِ إِلَّا بِمِثْرٍ - وَ كَرِهَ دُخُولَ الْأَنْهَارِ إِلَّا بِمِثْرٍ - فَإِنَّ فِيهَا سُكَّانًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ - وَ كَرِهَ دُخُولَ الْحَمَّامِ إِلَّا بِمِثْرٍ - وَ كَرِهَ الْكَلَامَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَ الْإِقَامَةِ فِي صَلَاةِ الْعَدَاةِ وَ كَرِهَ رُكُوبَ الْبَحْرِ فِي وَقْتِ هَيْجَانِهِ - وَ كَرِهَ النَّوْمَ فَوْقَ سَطْحٍ لَيْسَ بِمُحَجَّرٍ - وَ قَالَ مَنْ نَامَ عَلَى سَطْحٍ غَيْرِ مُحَجَّرٍ - فَقَدْ بَرِثَ مِنْهُ الذِّمَّةَ - وَ كَرِهَ أَنْ يَنَامَ الرَّجُلُ فِي بَيْتٍ وَحْدَهُ - وَ كَرِهَ أَنْ يَغْتَسِيَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَ هِيَ حَائِضٌ - فَإِنْ فَعَلَ وَ خَرَجَ الْوَلَدُ مَجْذُومًا أَوْ بِهِ بَرَصٌ - فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ - وَ كَرِهَ أَنْ يُكَلِّمَ الرَّجُلُ مَجْذُومًا - إِلَّا أَنْ يَكُونَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهُ قَدْرُ ذِرَاعٍ - وَ قَالَ ﷺ فَرَّ مِنَ الْمَجْذُومِ فِرَارَكَ مِنَ الْأَسَدِ وَ كَرِهَ أَنْ يَأْتِيَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ وَ قَدْ احْتَلَمَ - حَتَّى يَغْتَسِلَ مِنَ الْإِحْتِلَامِ - فَإِنْ فَعَلَ وَ خَرَجَ الْوَلَدُ مَجْذُومًا فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ - وَ كَرِهَ الْبُؤْلَ عَلَى شَطِّ نَهَرٍ جَارٍ - وَ كَرِهَ أَنْ يُخْدِثَ الرَّجُلُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ أَوْ نُخْلَةٍ قَدْ أَثْمَرَتْ - وَ كَرِهَ أَنْ يَتَنَعَّلَ الرَّجُلُ وَ هُوَ قَائِمٌ - وَ كَرِهَ أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ بَيْتًا مُظْلِمًا إِلَّا مَعَ السَّرَاجِ.

ای علی! خوش ندارد خدای عزوجل برای امت من: ۱. بازی کردن در نماز را، ۲. منت گذاشتن در صدقه را، ۳. آمدن در مسجد در حال جنابت را، ۴. خندیدن میان گورستان را، ۵. رفتن به بام خانه را، ۶. نظر کردن به شرمگاه زنان (همسر) را، زیرا سبب کوری می شود، ۷. سخن گفتن هنگام نزدیکی با همسر را، زیرا سبب گنگی فرزند می شود، ۸. خوابیدن میان نماز مغرب و عشا را، زیرا از روزی محروم می شود، ۹. غسل کردن زیر آسمان را مگر با لنگ، ۱۰. وارد شدن به نهرها مگر با لنگ، زیرا میان آنها جای فرشتگان است، ۱۱. وارد شدن به حمام را مگر با لنگ، ۱۲. سخن گفتن بین اذان و اقامه در نماز صبح را، ۱۳. رفتن به دریا را هنگام مواج بودن، ۱۴. خوابیدن بر بام را مگر دور آن دیوار داشته باشد و فرموده است هرکس بر بامی که دیوارش محجور نباشد بخوابد از امان من بدور است، ۱۵. خوابیدن مرد را در خانه تنها، ۱۶. نزدیکی کردن مرد با زن حائض خود را، که اگر چنین کرد و بچه اش جذام یا برص داشت، جز خودش کسی را نکوهش نکند، ۱۷. سخن گفتن مرد با جذامی را مگر اینکه یک متر میان آن دو فاصله باشد و فرموده است بگریز از مرد جذامی مانند گریختن تو از شیر، ۱۸. نزدیکی کردن مرد بعد از محتلم شدن با زنش را مگر اینکه غسل کند، که اگر انجام داد و بچه ای آورد، دیوانه بود، جز خودش کسی را نکوهش نکند، ۱۹. ادرار کردن بر کنار نهري که آبش روان است، ۲۰. قضای حاجت مرد زیر درخت میوه دار را، ۲۱. مرد ایستاده پوشیدن کفش را، ۲۲. وارد شدن مرد بدون چراغ در خانه تاریک را.^۱

۱. توضیح: این دستورهای ۲۲ گانه از امور راهبردی در زندگی است که بعضی واجب یا حرام و بیشتر آنها به صورت کراهت بیان شده است و همه آنها سرشار از حکمت و مصلحت و منفعت است.

فخر فروشی

۳۵. يَا عَلِيُّ آفَةُ الْحَسَبِ الْإِفْتِخَارُ.

ای علی! آفت حسب، فخر کردن است.

خوف از خدا

۳۶. يَا عَلِيُّ مَنْ خَافَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ خَافَ مِنْهُ كُلُّ شَيْءٍ - وَمَنْ لَمْ يَخَفِ اللَّهَ أَخَافَهُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ.

ای علی! هر کس از خدا بترسد، همه چیز از او می ترسند و هر کس از خدا نهراسد از همه چیز می ترسد.

قبول نشدن نماز

۳۷. يَا عَلِيُّ ثَمَانِيَةٌ لَا يُقْبَلُ مِنْهُمْ الصَّلَاةُ - الْعَبْدُ الْآتِقُ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَوَالِيهِ وَ النَّاشِزُ وَ زَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاطِطٌ - وَ مَانِعُ الزَّكَاةِ وَ تَارِكُ الْوُضُوءِ - وَ الْجَارِيَةُ الْمُدْرِكَةُ تُصَلِّي بِغَيْرِ خِمَارٍ - وَ إِمَامٌ قَوْمٍ يُصَلِّي بِهِمْ وَ هُمْ لَهُ كَارِهُونَ - وَ السَّكْرَانُ وَ الزَّبَّانُ وَ هُوَ الَّذِي يُدَافِعُ الْبُؤْلَ وَ الْغَائِطَ.

ای علی! هشت طایفه اند که نمازشان پذیرفته نمی شود: ۱. بنده فراری تا وقتی که برگردد به سوی آقایش، ۲. زن ناشزه ای که همسرش بر او خشمناک باشد، ۳. منع کننده زکات، ۴. ترک کننده وضو، ۵. و کنیز بالغی که بدون چادر نماز بخواند، ۶. پیشنمازی که نماز بخواند با اینکه مردم او را خوش ندارند، ۷ و ۸. کسی که مدفوع و ادرار خود را نگه دارد و نرود تخلیه کند.

خانه بهشتی

۳۸. يَا عَلِيُّ أَرْبَعُ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ - مَنْ آوَى الْيَتِيمَ وَرَحِمَ الضَّعِيفَ - وَ أَشْفَقَ عَلَى الْوَالِدِيهِ وَ رَفَقَ بِمَمْلُوكِهِ.

ای علی! چهار صفت در هر کس باشد، خداوند برای او خانه‌ای در بهشت بنا می‌کند: ۱. کسی که یتیمی را پناه دهد، ۲. بر ناتوانی رحم کند، ۳. به پدر و مادرش مهربانی کند و با غلامش (خدمتکارش) مدارا نماید.

عمل به دستورهای الهی

۳۹. يَا عَلِيُّ ثَلَاثٌ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ بِهِنَّ فَهُوَ أَفْضَلُ النَّاسِ - مَنْ أَتَى اللَّهَ بِمَا افْتَرَضَ عَلَيْهِ فَهُوَ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ - وَمَنْ وَرَعَ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ فَهُوَ مِنْ أَوْرَعَ النَّاسِ وَمَنْ قَنَعَ بِمَا رَزَقَهُ اللَّهُ فَهُوَ أَغْنَى النَّاسِ.

یا علی! سه چیز است که هر کس با آن سه، خدا را دیدار کند، او برترین مردم است: ۱. آن کس که واجبات خدا را انجام دهد، عابدترین مردم است؛ ۲. کسی که از حرام‌های خداوند دوری کند، پرهیزکارترین مردم است؛ ۳. کسی که به آنچه خدا او را روزی کرده قناعت کند، داراترین مردم است.

سه تکلیف سخت

۴۰. يَا عَلِيُّ ثَلَاثٌ لَا يُطِيقُهَا أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ - الْمُوَاسَاةُ لِلْأَخِ فِي مَالِهِ وَإِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِهِ - وَذِكْرُ اللَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَلَيْسَ هُوَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ - وَلَكِنْ إِذَا وَرَدَ عَلَى مَا يَحُرِّمُ عَلَيْهِ - خَافَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ عِنْدَهُ وَ تَرَكَهُ.

یا علی! سه تکلیف است که انجامش بسیار سخت است و کسی از امت، طاقت ندارد آنها را [به‌طور کامل] انجام دهد: ۱. برادر دینی‌ات را در مال

شریک بدانی؛ ۲. رعایت انصاف و یاد خدا، در هر حال، البته مقصود گفتن ذکر سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر نیست، هرچند آن هم یاد خداست؛ ولی مقصود هنگام مواجه شدن با حرام است که خدا را یاد کنی؛ ۲. حرام را مرتکب نشوی.

بی‌انصافی در برابر انصاف

۴۱. يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ وَإِنْ أَنْصَفْتَهُمْ ظَلَمْتَهُمْ ظَلَمْتُكَ - السَّفِيلَةُ وَأَهْلُكَ وَخَادِمُكَ - وَثَلَاثَةٌ لَا يَنْتَصِفُونَ مِنْ ثَلَاثَةٍ حُرٍّ مِنْ عَبْدِهِ وَعَالِمٍ مِنْ جَاهِلٍ وَقَوِيٍّ مِنْ ضَعِيفٍ.

یا علی! سه طایفه هستند اگرچه به آنها انصاف دهی، بر تو ستم کنند: ۱. مردم پست، ۲. اهل و عیالت، ۳. نوکرت.

و سه طایفه، حق‌شان را سه طایفه ادا نکنند: ۱. آزاد، حق بنده‌اش را، ۲. جاهل، حق عالم را، ۳. توانا حق ناتوان را.

حقیقت ایمان

۴۲. يَا عَلِيُّ سَبْعَةٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ - وَأَبْوَابُ الْجَنَّةِ مُفْتَحَةٌ لَهُ - مَنْ أَسْبَغَ وُضوءَهُ وَأَحْسَنَ صَلَاتَهُ وَأَدَّى زَكَاةَ مَالِهِ - وَكَفَّ غَضَبَهُ وَسَجَنَ لِسَانَهُ - وَاسْتَغْفَرَ لِدَنْبِهِ - وَأَدَّى النَّصِيحَةَ لِأَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّهِ.

ای علی! هفت چیز اگر در کسی باشد، حقیقت ایمان را کامل کرده و درهای بهشت برایش باز است: ۱. کسی که وضویش را تمام کند؛ ۲. نمازش را نیکو گزارد؛ ۳. زکات مالش را بدهد؛ ۴. خشمش را نگه‌دارد؛ ۵. زبانش را زندانی کند؛ ۶. برای گناهانش طلب آمرزش کند؛ ۷. خیرخواه اهل بیت پیامبر ﷺ باشد.

نفرین شدگان

۴۳. يَا عَلِيُّ لَعَنَ اللَّهُ ثَلَاثَةً آكَلَ زَادَهُ وَخَدَهُ - وَرَاكِبَ الْفَلَاحَةِ وَخَدَهُ وَالنَّائِمَ فِي بَيْتٍ وَخَدَهُ.

ای علی! خدا سه کس را نفرین کرده است: ۱. آن که توشه خود را تنها بخورد؛ ۲. کسی که تنها سفر کند؛ ۳. کسی که تنها بخوابد.

در معرض جنون

۴۴. يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ يَتَخَوَّفُ مِنْهُنَّ الْجُنُونُ - التَّعَوُّطُ بَيْنَ الْقُبُورِ وَالْمَشْيُ فِي خُفٍّ وَاحِدٍ - وَالرَّجُلُ يَنَامُ وَخَدَهُ.

ای علی! بر سه کس خوف دیوانه شدن هست: ۱. کسی که میان قبرها مدفوع کند؛ ۲. کسی که با یک کفش راه برود؛ ۳. کسی که در خانه تنها بخوابد.

دروغ مشروع

۴۵. يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ يَحْسُنُ فِيهِنَّ الْكَذِبُ - الْمَكِيدَةُ فِي الْحَرْبِ وَعِدَّتُكَ زَوْجَتَكَ وَالْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ - وَثَلَاثَةٌ مُجَالَسَتُهُمْ تُمِيتُ الْقُلُوبَ - مُجَالَسَةُ الْأَنْذَالِ وَمُجَالَسَةُ الْأَغْنِيَاءِ - وَالْحَدِيثُ مَعَ النِّسَاءِ.

ای علی! در سه جا دروغ گفتن جایز است: ۱. فریب در جنگ، ۲. وعده دادن به همسرت (اگر خواسته نامشروع تحمیل کند)، ۳. اصلاح بین مردم. سه طایفه هستند که همنشینی آنها دل را می میراند: ۱. همنشینی با پست ها، ۲. همنشینی با ثروتمندان، ۳. سخن گفتن با زنان (سخن غیر مفید یا حرام).

مسلمات ایمان

۴۶. يَا عَلِيُّ ثَلَاثَةٌ مِنْ حَقَائِقِ الْإِيمَانِ - الْأَنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ وَانْصَافُكَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ - وَبَذْلُ الْعِلْمِ لِلْمُتَعَلِّمِ.

ای علی! سه چیز از مسلمات ایمان است: ۱. بخشش در تنگدستی، ۲. انصاف دادن مردم از طرف خود، ۳. آموختن دانش به دانشجو.

رازهای موفقیت

۴۷. يَا عَلِيُّ ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ لَمْ يَتِمَّ عَمَلُهُ - وَرَعٌ يَخْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ - وَخُلُقٌ يَدَارِي بِهِ النَّاسَ وَحِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ.

ای علی! اگر سه چیز در کسی نباشد، کردارش ناتمام است: ۱. پارسایی که او را مانع از نافرمانی خدای عزوجل شود؛ ۲. خویی که با آن با مردم مدارا کند؛ ۳. بردباری که به وسیله آن نادانی نادان را برگرداند.

شادی مؤمن

۴۸. يَا عَلِيُّ ثَلَاثُ فَرَاحَاتٍ لِلْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا - لِقَاءُ الْإِخْوَانِ وَتَفْطِيرُ الصَّائِمِ وَالتَّهَجُّدُ فِي آخِرِ اللَّيْلِ.

ای علی! برای مؤمن، در دنیا، سه نوع شادمانی است: ۱. زیارت برادران، ۲. افطار کردن روزه‌دار، ۳. بیداری در آخر شب (برای عبادت).

سه خصلت بد

۴۹. يَا عَلِيُّ أَنْهَاكَ عَنْ ثَلَاثِ خِصَالٍ - الْحَسَدِ وَالْجِرْصِ وَالْكَبْرِ.

ای علی! تو را از سه چیز باز می‌دارم: ۱. حسد، ۲. آز، ۳. بزرگ‌منشی.

نشانه‌های شقاوت

۵۰. يَا عَلِيُّ أَرْبَعُ خِصَالٍ مِنَ الشَّقَاءِ - جُمُودُ الْعَيْنِ وَ قَسَاوَةُ الْقَلْبِ وَ بُعْدُ الْأَمَلِ وَ حُبُّ الْبَقَاءِ.

ای علی! چهار چیز نشانه بدبختی است: ۱ خشکی چشم، ۲. سختی دل، ۳. آرزوی دراز و ۴. علاقه به باقی ماندن در دنیا.

دوازده خصلت

۵۱. يَا عَلِيُّ ثَلَاثُ دَرَجَاتٍ وَ ثَلَاثُ كَفَّارَاتٍ - وَ ثَلَاثُ مُنْجِيَّاتٍ فَأَمَّا الدَّرَجَاتُ فِإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي السَّيَرَاتِ - وَ انْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ - وَ الْمَشْيُ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ - فَأَمَّا الْكَفَّارَاتُ فِإِفْشَاءُ السَّلَامِ وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَ التَّهَجُّدُ بِاللَّيْلِ وَ النَّاسِ نِيَامٍ - فَأَمَّا الْمُنْجِيَّاتُ فَشُحُّ مَطَاعٍ - وَ هَوَى مُتَّبِعٍ وَ إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ - وَ أَمَّا الْمُنْجِيَّاتُ فَخَوْفُ اللَّهِ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ - وَ الْقَصْدُ فِي الْغِنَى وَ الْفَقْرِ - وَ كَلِمَةُ الْعَدْلِ فِي الرِّضَا وَ السَّخَطِ .

ای علی! سه چیز درجه است، سه چیز گناه را اندک نماید و سه چیز نابودکننده و سه چیز نجات‌دهنده است. آن سه که درجه است: ۱. وضو گرفتن در بامداد سرد، ۲. انتظار نماز کشیدن بعد از نماز، ۳. رفتن در شب و روز به نماز جماعت. آن سه که گناه را ناچیز می‌کند: ۱. بلند سلام کردن، ۲. طعام دادن، ۳. شب‌زنده‌داری. آنها که نابودکننده‌اند: ۱. حرصی که از آن پیروی شود، ۲. هوای نفسی که از آن اطاعت شود، ۳. خودپسندی. آنها که نجات‌بخش است: ۱. بیم از خدا در نهان و آشکار، ۲. میانه‌روی در دارایی و ناداری، ۳. سخن عدل در حال خشنودی و خشم.

حدّ یتیمی

۵۲. يَا عَلِيُّ لَا رَضَاعَ بَعْدَ فِطَامٍ وَلَا يُتَمَّ بَعْدَ احْتِلَامٍ.

ای علی! شیر رضاعی پس از آنکه از شیر باز شد (پس از شیر گرفتن بچه دوباره نباید شیر بخورد)، نیست و خواب بعد از احتلام نیست.

سفر برای این کارها

۵۳. يَا عَلِيُّ سِرِّ سَنَتَيْنِ بَرٍّ وَالِدَيْكَ - سِرِّ سَنَةِ صِلِ رَحِمَكَ سِرِّ مِيلًا عُدُّ مَرِيضًا - سِرِّ مِيلَيْنِ شَيْعٍ جَنَازَةً سِرِّ ثَلَاثَةَ أَمْيَالٍ أَجِبْ دَعْوَةً - سِرِّ أَرْبَعَةَ أَمْيَالٍ زُرْ أَخَا فِي اللَّهِ سِرِّ خَمْسَةَ أَمْيَالٍ أَغِثِ الْمَلْهُوفَ - سِرِّ سِتَّةَ أَمْيَالٍ انصُرِ الْمَظْلُومَ وَعَلَيْكَ بِالْإِسْتِغْفَارِ.

ای علی! دو سال راه برو برای احسان پدر و مادر، یک سال برای پیوند خویشاوندی، یک میل برای عیادت مریض، دو میل برای تشییع جنازه، سه میل برای پذیرفتن دعوت، چهار میل برو و دیدار کن برادرت را در راه خدا، پنج میل برای فریادرسی گرفتار، شش میل برای یاری ستم دیده و بر تو باد به طلب آمرزش! (یعنی اگر کسی برای انجام این کارها لازم است سفر برود ارزش دارد، البته با نبود ابزار امروزی).^۱

نشانه‌ها

۵۴. يَا عَلِيُّ لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ - الصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَالصَّيَامُ - وَلِلْمُتَكَلِّفِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ - يَتَمَلَّقُ إِذَا حَضَرَ وَيَعْتَابُ إِذَا غَابَ وَيَشْمَتُ بِالْمُصِيبَةِ - وَلِلظَّالِمِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ -

۱. مایل یا میل Mille مقیاس طول که اندازه آن مختلف است؛ مایل انگلیسی ۱۶۰۹ متر؛ مایل دریایی ۱۸۵۲ متر؛ در عربی میل به معنی مسافتی با اندازه مد بصر (بالا آمدن آب دریا) در روی زمین یا چهار هزار ذراع گفته می‌شود. ذراع واحد قدیم برای طول که به اندازه از آرنج تا سر انگشتان مرد بوده است.

يَقْهَرُ مَنْ دُونَهُ بِالْغَلْبَةِ وَمَنْ فَوْقَهُ بِالْمَعْصِيَةِ - وَيُظَاهِرُ الظَّلْمَةَ - وَلِلْمُرَائِي ثَلَاثُ
عَلَامَاتٍ - يَنْشِطُ إِذَا كَانَ عِنْدَ النَّاسِ وَ يَكْسَلُ إِذَا كَانَ وَحْدَهُ - وَ يُحِبُّ أَنْ يُحْمَدَ فِي
جَمِيعِ أُمُورِهِ - وَلِلْمُنَافِقِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ - وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتَّيَمَّنَ
خَانَ.

ای علی! برای مؤمن سه نشانه است: ۱. نماز، ۲. زکاة، ۳. روزه. برای ولخرج
سه علامت است: ۱. روبرو چاپلوسی می کند، ۲. پشت سر بدگویی نماید،
۳. هنگام مصیبت دشنام می دهد. ستمگر سه نشانه دارد: ۱. به زیردستش ستم
می کند، ۲. از بالا دستش نافرمانی می کند، ۳. از ستمگران پشتیبانی می کند.
برای ریاکار سه نشانه است: ۱. شادمان است هرگاه نزد مردم است، ۲. افسرده
است هرگاه تنها است، ۳. دوست دارد او را در کارهایش ستایش کنند. برای
آدم منافق سه نشانه است: ۱. در سخن دروغ می گوید، ۲. هرگاه وعده می دهد
وفا نمی کند، ۳. هرگاه امین می شود خیانت می کند.

عوامل فراموشی

۵۵. يَا عَلِيُّ تِسْعَةُ أَشْيَاءٍ تُوْرِثُ النَّسْيَانَ - أَكْلُ التُّفَّاحِ الْحَامِضِ وَأَكْلُ الْكُزْبُرَةِ - وَالْجُبْنُ وَ
سُورِ الْقَارَةِ وَقِرَاءَةُ كِتَابَةِ الْقُبُورِ - وَالْمَشْيُ بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ وَطَرْحُ الْقَمَلَةِ - وَالْحِجَامَةُ فِي
النُّقْرَةِ وَالْبَوْلُ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ.

ای علی! هشت چیز فراموشی می آورد: ۱. سیب ترش خوردن، ۲. قشنیز،
۳. پنیر، ۴. نیم خورده موش، ۵. خواندن روی سنگ های گورستان، ۶. راه رفتن
میان دو زن، ۷. شپش را دور انداختن، ۸. حجامت در گودی پشت، ۹. ادرار
کردن میان آب ایستاده.

رفاه زندگی

۵۶. يَا عَلِيُّ الْعَيْشُ فِي ثَلَاثَةٍ - دَارُ قَوْمَاءٍ وَ جَارِيَةٌ حَسَنَاءُ وَ فَرَسٌ قَبَاءُ.

ای علی! خوشی در سه چیز است: ۱. خانه‌ی وسیع، ۲. کنیز زیبا، ۳. اسبی که شکمش لاغر است.

تواضع

۵۷. يَا عَلِيُّ وَاللَّهِ لَوْ أَنَّ الْمُتَوَاضِعَ فِي قَعْرِ بئرٍ - لَبَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ رِيحاً - يَرْفَعُهُ فَوْقَ الْأَخْيَارِ فِي دَوْلَةِ الْأَشْرَارِ.

ای علی! اگر فروتن در ته چاه باشد، خداوند بادی را می‌فرستد تا او را بر فراز سر خوبان بلند کند در سلطنت بدان.

نفرین‌شدگان

۵۸. يَا عَلِيُّ مَنْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ - وَ مَنْ مَنَعَ أَجيراً أَجْرَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ - وَ مَنْ أَخَذَ حَدَثاً أَوْ آوَى مُحْدِثاً فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ - فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا ذَلِكَ أَلْحَدْتُ قَالَ الْقَتْلُ.

ای علی! کسی که به غیر آقاهایش نسبت داده شود، پس بر او باد نفرین خدا و هر کس مزد کارگری را ندهد، نفرین خدا بر او باد و اگر کسی را بکشد یا قاتلی را پناه دهد، لعنت خدا بر او باد!

مؤمن کیست؟

۵۹. يَا عَلِيُّ الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ الْمُسْلِمُونَ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَ دِمَائِهِمْ - وَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ يَدِهِ وَ لِسَانِهِ - وَ الْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ السَّيِّئَاتِ.